

Boštjan Putrih

kipar

Rojen je bil 16. junija 1947 v Ljubljani.

Leta 1969 je diplomiral na akademiji za likovno umetnost, kiparski oddelek. Dve leti pozneje je končal specialko. V letih 1971 in 1972 je študiral na Università internazionale v Benetkah, v naslednjem študijskem letu pa se je izpopolnjeval še v Londonu.

Samostojne razstave je imel doslej: v Kopru, Portorožu, Ljubljani, Milanu, Karlovcu, Celju, Lausanni in lani kar trikrat spet v Ljubljani. Skupaj z drugimi je sodeloval na razstavah (večkrat) v Ljubljani, na Reki, v Murski Soboti, Skopju, Zagrebu, Ibizi (Španija) idr.

Sedemkrat je razstavljal posebej z grupo Junij, nazadnje leta 1980 v Ljubljani, Beogradu in Sarajevu.

Nagrade: Študentovska Prešernova nagrada, druga nagrada Ex tempore v Piranu.

Ob vašem imenu se slej ko prej blešči ime vašega očeta, tudi kiparja. Kolikšen je njegov vpliv na to, da ste se odločili prav za kiparstvo in kako odgovarjate na temo »očetje in sinovi«?

Nekaj mi je tudi danes jasno, in sicer to, da sem imel precejšnjo srečo, da sem bil na akademiji ravno v času, ko je bila na površju moderna umetnost. Zanimal sem se za vse nove tokove, za mnoga likovna dogajanja (1965 – 66, op. p.). Moji profesorji so bili ob vsem tem očetovi sodobniki. Vzgojen sem bil tako, naj spoštujem očetove prijatelje in naj si obetam od njih čim več strokovnih koristi, zato sem tako tudi ravnal. Poglobljal sem se v realizem in ga s pomočjo profesorjev, ki so se zavzemali zame, spravil na dostojno raven. Še danes sem jim hvaležen. Nekako v četrtem letniku, ko sem vsako leto zmodeliral po osem aktov, pa sem vse to, kar sem z lahka obvladal, zavrgel, tako rekoč izničil in se odločil svoje kiparstvo graditi popolnoma znova. To sem lahko naredil le tako, da sem vse osnovne zakonitosti na silo zanikal in ohranil le zakonitosti telesa. Začel sem z osnovnimi formami, seveda pod vtisom najrazličnejše literature, ki je spremljala tudi ostale moderniste, in svoje kiparstvo pripeljal do točke, ko sem lahko spoznal, da sem svoj izraz prečistil, ga obogatil. Vse to se ujema s koncem študija na specialki.

Govorite še o ljubljanskem študiju?

Da, to je konec mojega ljubljanskega študija. Začela pa se je moja nova stopnja, ko sem vsa spoznanja o figuri, kolikor sem jih pridobil med študijem, spet priznal, vendar transponirano na moderno umetnost. Vsaka moderna skulptura, ki sem jo naredil, je torej vsebovala te zakonitosti, čeprav bolj ali manj zabrisano.

Ali se da kar takole skokoma nekaj zavrniti in potem spet priznati?

Nekaj mora biti jasno, kot je jasno v mojem razvoju, in sicer to, da mi je modeliranje preprosto dano, da modeliram z največjo lahkoto. Moje premišljanje o kipu je zgolj premišljanje o izrazu, gibu, njegovo funkcijo imam pač v sebi. Z delom sem si to pridobil.

Ali je to raslo v vas od malega, tako rekoč v očetovem ateljeju?

Ne, ne, oče me ni pustil v atelje, ker ni želel, da bi bil njegov sin kdaj kipar. Mati je nato šele po prvem letniku opazila, da sem vpisal kiparstvo, sama je mislila, da študiram slikarstvo. Gotovo je sklepala po tem, da sem v zgodnji mladosti veliko risal in za risbe pobiral nagrade tudi po širokem svetu.

Ta vaša popolna opustitev realizma ni docela pojasnjena?

Ko sem imel občutek, da realizem popolnoma obvladam, sem imel na izbiro, da se lotim stilizacije. Toda pred seboj sem čutil nekakšno zaporo. Bile sta dve možnosti: da sledim moderni umetnosti, kakršna je in kakor jo vidim, druga, ki je bila tudi moja odločitev, pa je bila, da res izničim stvar, ki jo obvladam, to je realizem ali figuralko, in si ustvarim lastno abecedo. Vsaka stvar mi kot kiparju nekaj pomeni, med seboj jih kombiniram in tako pridem do novih vrednot, ne da bi bil kakorkoli obremenjen s stvarmi, ki ob meni hkrati nastajajo. Revije, ki sem jih vneto prelistaval, mi torej niso pomagale, da bi iz njih črpal, ampak da bi se stvarim, ki sem jih videl, izogibal. Če sem le kaj iskal, iskal tudi v skulpturah, ki sem z njimi prišel v stik, sem kvečjemu iskal nove tehnološke možnosti.

Ali je vaš odhod v Italijo v neposredni zvezi s tem iskanjem?

Da, šel sem v Benetke, in to z italijansko štipendijo. Toda prvo, kar me je doletelo, je bilo spoznanje, da se Benetke niso odzivale modernim tokovom. Tako sem bil deležen le nove svežine in imel sem dostop do nove in obsežne literature. Takoj po vrnitvi sem ves denar spravil ravno v literaturo. Važno je seveda to, da sem imel v Italiji veliko možnost nadaljevati v figuralki, ki sem jo, kot že rečeno, dobro obvladal, toda čutil sem, da bi to pomenilo nekakšno nadaljevanje očetovega izročila, nehoti bi naju tudi primerjali, zato sem ubral drugo pot, zavestno drugačno.

Zavestno ste si tako rekoč otežili delo?

Pot je bila težja, kot bi si mogoče misliti. Mogoče je preprosta za človeka, ki te stvari dela, ki dela, kot je ljubo očesu ustvarjalca. Mogoče kdo tako dela tudi zato, ker realizma preprosto ne obvlada.

Laik bi dejal, da je veliko težje izčistiti tako imenovano spoznavno formo, in to tem bolj v kiparstvu, in da je v slehernem tako imenovanem modernizmu poljana popolne ustvarjalne svobode domala neizmerna?

Takoj moram povedati, da se osem let nisem dotaknil tega tako imenovanega realizma. Prišel sem v resnici do popolne ničle.

To se je dogajalo?

Na začetku specialke, kamor sem prišel z vpeljano, na moj način stilizirano figuralko.

Saj to je strahoten napor, zatajiti nekaj, kar obvladate, s čimer bi naposled zlahka prosperirali!

Moderne plastike sem se lotil po svoje. Ustvaril sem si svojo abecedo, in ker sem opazil, da mnogi modernisti, ki slabše obvladajo figuralko, temeljijo na taki ali drugačni filozofiji, sem si moral tudi sam pridobiti lasten pogled na svoje delo, vendar ga z besedami nisem podpiral. Kot sem videl, kje je moč

figurlike, tako sem odkrival moč novih, to je modernističnih skulptur, ki enako delujejo na opazovalca. Nisem iskal topline ali hladnosti, ki mu daje material – na kocu sem vendarle izbral material – ampak sem iskal osnovne forme, ki jih ima lahko človek v podzavesti, sam pa sem jih najbolj občutil pri modeliranju akta. Zmeraj znova se mi razkriva, da sem lahko tako ravnal, ker sem modeliral zlahka in mi je tako ostalo dosti možnosti, da sem v predmetu iskal njegovo moč, karakteristiko, vse to pa transponiral v sodobnejši izraz. Iskal sem svetlobo in senco, pot, ki ni naletela na pravilen odziv. Verjetno se je to dogajalo, ker sem se bodisi premapo pojavljal v javnosti ali pa sem bil do sebe prezahteven, tako da sem leta in leta odlašal, ne da bi se predstavil z novimi stvarmi. Seveda, če je človek do sebe prezahteven, se zgodi, da mu nobena faza v razvoju ni dovolj dognana.

Ali to pomeni, da ste vsa ta leta nič drugega kot eksperimentirali?

Opazil sem, da likovni kritiki vseprek označujejo mlade likovnike, češ da se še iščejo, da eksperimentirajo. Pri sebi sem opazil, da sem res nekaj časa eksperimentiral, potem pa sem v novih dognanjih že iskal nove vrednote. Torej sem se že razvil, ker pa sem imel premalo stika z ljudmi, ki bi me obravnavali, sem tudi spoznal, da sem kar lepo obdobje tega razvoja enostavno izgubil. Šele zdaj sem spoznal, da je bilo mojega eksperimentiranja konec že nekako pred sedmimi leti.

Venomer si mislim, da ste hoteli nekomu ali nečemu kljubovati?

Na specialki sem bil docela osamljen, vsi moji kolegi so bili drugačnega mišljenja. Pa sem vztrajal, ker me je zanimalo, zakaj je tako močna smer, ki je prevladala in obvladala tudi mišljenje ljudi. Ugotovil sem, da me pot v moderno zadovoljuje, čeprav mi ne daje tiste topline ali veselja, ki je značilno ob nastajanju neke forme, ko roka, na primer nastaja roka, ali gib res potencira gib. Osem let sem z užtkom tako delal, dobival sem novo energijo, čeprav v nekakšnih valovih, zdaj intenzivno, zdaj spet oklevajoče. Videl sem ljudi, kiparje, ki so delali vsak dan, nenehno. Tega sam nisem bil zmožen zgolj v moderni smeri, zato sem – škoda časa – vrnil k figuralki, k svoji intimi, ki mi daje toplino.

In tu ste zdaj?

Ne. Še zmeraj gojim moderno umetnost. Spoznal sem le, da lahko čas dobro napolnim tako, da se tedaj, ko se nastim s novijo, ki je preveč eksaktna, ki me morda že obremenjuje, lotim spet figure. Seveda pa zdaj o njej razmišljam na drugem nivoju.

Na dvojnem tiru?

Več vzporednic je, saj zdaj kiparim, zdaj risem, vse imam pripravljeno tudi za grafiko, izdelujem steklena okna, ukvarjam se z reliefi...

Rišete pač skice?

Tudi skice, čeprav lahko figuro zmodeliram in tudi izklešem brez skice ali modela.

Vztrajate pa v dvojnem izrazu?

Mislim si, da živim v napačnem času in celo v napačnem kraju.

Ampak vaš kip na Prulah ima vendar čisto določeno poslanstvo ali celo naslov?

Seveda, imenuje se spomenik padlim. Naročili so mi ga ljudje, ki vejo, da obvladam človeško figuro in da imam občutek za monumentalno plastiko. Na novem področju sem dobil priložnost, da se kosam z materialom in da dam ljudem določeno občutek, ko gledajo kip. Prej sem že delal spomenik v Lučah, tako da sem se novega lotil s prečiščenimi spoznanji. Naročilo me ni z ničmer obremenjevalo, zavedal sem se funkcije spomenika, iskal pa sem nov pristop, ki mi ga je nujno narekovalo vse tisto, kar sem iskal in tudi našel v modernem izražanju.

Ali bi radi izpostavili na javnem prostoru tudi kak svoj modernistični kip?

Seveda bi bilo to zame potrditev vsega dela. Vidim ga pa ne kot dekoracijo modernega arhitektonskega prostora, marveč kot absolutni akcent tega prostora.